

□ NUR SENA TAŞCI

RAHMANKUL'UN VEZİRİ AYT MEMMET ULU (PAMİR KIRGIZCASI)
AYT MEMMET ULU, THE VIZIER OF RACHMANKUL (PAMIR KYRGHYZ)

Özet: Bu paper, “Ulupamir Köyünden Ayt Memmet Ulu (2013)” başlığı ile <http://tehlikedekidiller.com/turkce/videolar> linkinde yayımlanan bir mülakatın deşifresidir.

Abstract: This paper is the decipher of an interview published with the title “Ayt Memmet Ulu From Ulupamir Village (2013)” (2013)” link: <http://tehlikedekidiller.com/turkce>

Ménim tòm yerim bu Qaşyar. Yani Çin Xitay hókümetin toprağında tuğuldum. Onan men on toqyuz yigerme yaşımya serik oxudum Xitayda. Şında. Şında oqudum. Yúğretmendik qıldım. Mällimlik de qıldım. Bala oxuttum. Múdúr boldum. Onan soñra Xitay hókümeti qamínis boldu. Qamúnis. Qamúnis bolyan zamanda meni bay şarbaya çiyardı. Meni žezäyevige alañ zamāniñda men qaštım. Ellig toqyuz senesinde. Xitaydan qačıp tawlarminen žürüp nemege keldim. Awyanıstandın Pāmır tawısiya. Yāni Raḡman Qul Xandın žānige. Raḡman Qul Xandın žāniğe keldim. Onda bīr üş sene qaldım. Onan

kíyín üylendim yāni qatın aldım, ewlendim. Bīr üş dórt awlādım boldu. Men Pāmır tawısında on toqyuz sene qaldım. On toqyuz seneden soñra bu Orus hókümeti Awyanıstanğa težawúzdúk qılıp Awyanıstanğa basıp kilgen zamanda bız oya beyenalmadan Pāmırda Awyanıstandıñ topirayında yaşayan Qırız milletí nemege qačıp öttik Pāqıstange Gılgitge. Gılgitte Pāqıstan hókümeti bızge köp çoq yardım berdi qıldı. İşeysiyanimizi berdi, kiyesiyanimizi berdi, minesıyan arabamızıyača berdi. Köp yaqşı çadırlar berdí. Onuminen biz törd sene Gılgit degen şeğerde, Pāqıstanın Gılgit

şeride qaldıq. Bizdin Pāmir tawmızda qırq dereželik suğuşta yaşeyan millet Pāqıstandıñ Gilgit şerde qırq qıryekı dereželik sızaqqa baryandan kiyin bu sızağlıqqa bız dayanalmadan bir žüz žetmiş nāpārimiz telep boldu, öldü. Sızaqqa dayanalmadan öldü, başqadan yoq. Onon soñra bız oyloduq ke bız munda bu ıssıq yanı sızağlıqta tura bilsek barımiz ölüp tugegideybız dep Raşmanqul xan ekıbiz nemege keldik. Bu Pākistan pāyıtaxtı Silamabatya. İsilamabatya kelip Amēyikanın sepāratımınen kórüşüp oyo bizdi suğuş yerge alsın dep nemege Amēriqanı sapāratıya tılekzže berdik. Bizdi Aleskeägē alsın dep. Aleskää. Munan aralıydan bız žil bız žarım žil ekı žil ötkenden soñra bu ālbaytuıandı bızdı. Biz issıqta qalıp qırılıp ölüp tugeytekenbız. Biz Túrkiyege de bız tilekče wery dep daşa warıp İsilamabatta Túrkiyēnín bašelčisige baş urduq, tilekče werydik. Biz Túrki! Qıryız! Munday Túrki milletımız biz. Bizi Túrkiye alsın dep. Tilekče weryp arasıdan bir beş ay altı ay ötkönden kiyin bir xabar da bolbodı. Ona nemeıdenmen māqtup keldi. Ameriyqadan māqtup geldi. Raşmanqul Xān, Ayt Memmet, yene bız adam bar úş adam bız üç kişilik ilıkipte yānı kúşúk uşaq. Onumınen kelip Alāskāniñ sayıl qılıyna qaysı žerge bāyengen žeriñ. Yānı bız hoşunıya ketgen žerge bız nemene silerdi alarıy dep. Bız manatıgan xālatqa keldik İraşmanqul Xanman mēn. Arıp manan üçöwbız. Bardıq nemege Silamabatya. İsilamabatya barıp keč bardıq ertesı sabax nemege barmaq ketmekčibiz Alesqaya uçaqmūnen. Onan dedık bizdi nemege de bız kórüşüyēri. Túrkiyenin saparatıya da tılekče wergen edık. Şol mınnen kórüşü onan keterü dep barıp. Onun qapısıya tústúkten önže barıp qapını qaqtım. Sepārettin qapısını. Son adāmı şikti. Biz maşına şınday. Biz emege ketgeli žatabız. Amiriqaya Alesqaya. Biz tilekče wergen idik Túrkiyeyā. Dese siler ayxat geldi xazır. Túrkiyeye alış için. Silerdi āzır Túrkiyeye almaq boldu.

Bir yigirmi qayşı ayyat geldí çoŋ adamdar sílerdi Túrkiyege alabíz biz. Degendey hepimiz nāsī mamnīn bolduq yānī xoš bolduq da Xudāya šúŋúr. Ne olsa Túrkdöwleti Túrkmilleti. Biz Túrkiyege keteli dep anan nemene iptā qıldıy. Amiriqaya barištī šoqına. Onu iptā qıldıq kessikke ögümüze barbaybız biz... Túrkiyege ketebiz dep. Túrkiyeya ketebiz dep onday iptal qılıp Túrkiyanīn baryan ayyatları mīnen kórúšúp anan biz bīr bārun bir žazatīyandarın hāmesini toš qozup šo žerde berdik. Bī ay ekī aydan kīyīn bizdi Kenan Ewiren bāriip qabul kīlip. Túrkiyeya qabl keldi. Túrkiyege uçaqminen Adnegēye indirdi. Adnede yekkī gún qaldıq, üçünzü gúnú bizi su žerge neme Qarakúndúz köyü, Wandīn. Nemesi war šurda. Qarakúndúz kóyüge alıp keldi biz keldik hānman bízīm atımızdı qarap úylerimizdi tayap qılıp qılğan ekendiler bizi kelgizdi. Túrkdewletige, Túrkmilletigden bíz nāyeti xošbuz yani mamnunbuz. Túrkdówletindi Alla tā āxīr zamanyaša bar qīlsīñ. Yeksík qīlbasīñ. Zawal werbesīñ. İški tišqī žaman kózde qarayan dúšmandarī bolsa Alla onlaya insap bērsīñ. İnsābīnī tīleybiz. Duwā qīlip oturabız. Túrkdewletibizge owāldan aħīrdarya, šo kúnden bu kúnge kelip yardım berip keležatat. Biz kóp memmnuñuz. Túrkdewletini bār qīlsīñ. Onan soñra silerge úy kīlawīz dedí. Ew. Úy qīlip berebíz dedi de ama biz bu žerdi begendík buya bízge bir pīrsat berdi. Amma úylerimiz bizdiki žigerme žildiq on yetí on sekíz žiyerme žildiqtan pazla emes. Čürük úylerdi qıldı. Bu kúngece keledi žatat öz Allahxīn mehrimančiliyi. Bizdin āzir böyük bir eksigibiz döwletten riža qīlatīyanībız, talep qīlatīyanībız sulanatiyanībız. Bizdiki úy meselesi. Bu eki žildīn aldīndaqī dewilende bu úylerimiz čatladi. Úylerimiz çarap. Čatlaq úylerde

oturduq. Üylerimiz çapsi çatlaq. Ayar da buğa işenbisi bizim sözübüzge beyan beytiyan bolsa kesin ayatta teşirsın qalasın. Ayar çatlaq emes üynör yağşı eken degen bolsa bizdın hükümetimiz sen ne gönderzen bizge de nemede. Žazā bersinner. Amma üylerimiz çatbaq. Xäpsi. İmqansız oturduq bu künge qadar. Munaj sonra ne bolur Allān işi. Munan biroq bizdın bi deytiyanımız žoq Türk dewletige. Türk dewletiden bız kóp memnūnuz. Türk mīlletiden. Yāni bunda Türkiyada qanča seččik mīllet bar. Türkü var Kúrtü var, arček deybiz serček deybiz, ..lisi bar, ...bar. Qanča milletten ibāret. Amma bir dewlettīn qol astında sečik sečik mīlletin boluşu mümkün bolot. Biz Qúrt Türkminen bizdin yāni ayrılar bölüner yimqānımız žoq. Munuñ sebebı qaysı deym. Men sizge bir misal körseteyiñ. Kúrtterdin qoluda žüzde žüz Türktün qızdarı war. Ayal. Yāni çarıları. Kúrttún žüzde žüz, žüzde žüzden aşıq qızdarı Türkterdın elinde. Xarıları. Onon žoşuq bolyan onon arvad bolyan onun... Hem de bizdin ne de aytatıyan sözüümüz bar, ne bır de aźiler işimiz bar. Misal men kendimdi misal körseteyiñ. Menın ānem Kúrt, atam Türk. Men ekísiden žer aldım. Meniñ misal qılsan menin qanıñ žānım kemıgım hapsi de ekísiden boldu. Türkminen Kúrtten. Emi neni nasıl da biraqıp nasıl bölünežek işimiz bar. Bır tarabım Kúrt, bır tarabım Türk. Ager de Türk Kúrtke durun dese bazarımız zırqırayt, bazarımız oruyt tarap. Menın ana tarabından ediar. Kúrtter Türkke zulúm berse, Türkke qarşı kelse bır tarabım ooruyt menıñ atam Türk edi, anam Kúrt bolyanminen. Başınday zulum berdi. Bızdıñ çanıñız qoşulyan qaynayan. Bizdiki hiç bir āžıraş yāni bölünüş birbiriniñ köñlünü āgrutuş qarşı kelış hiç yoq. Bizim qanıñız qaynar da biz kiyin keldik qardaşım. Biz kelgenimizge ottuz sene olda. Ottuz seneden beri biz bır yıgırmıden pazla qızimizdi Kúrtlerge werdik, Türklerge werdık. Onan son bızde bır on-on beş qız Kúrtlerden baldarbızya çozuqlarıbızya alıp berdık. Bız da qız aldıq. Bız de qanıñız qaynaş. Bırge bolduq bizdin üwemiz.

Ammal eken. Biz naw bu yerde atrawibiz Kúrt qardaşlaribiz. Aramiz yaqşıya. Bariş kelişimiz yaqşı. Birimiz ölmüz bolsa birimiz barip tēziyesige barabiz. Āyat oquyuz, Quran oquyuz. Olār bizge kelet. Bizim aramiz yaqşı. Amma TúrK Kúrt dewletini ve milletini Xudā bar qilsin. Bíz ekizin teng mamnunbiz. Xiparimiz žoq. Biz munda kelgenimizge ottuz sene ašti. Men genč idim ixtiyar boldum. Xazir yašim toqsan qančiya baripqadi. Mij toyuz yüz jigerme togumluđman. Bizdin zamānimiz tūgedi. Bizdin čožuqlarimiz da šul bizdin Kúrt qardašimiz, TúrK qardašimizminan birlıqta tā awaldan āxırya zaman bitšelik burda bolažeyk. Bizdin bařqa bir sōzümüz joq. Bir inqar qilar sōzümüz joq. Karši keler, yaman aytar sōzümüz joq. Ekōwdün teŋg meng bolmaz ekōwün.....bar qilsin. Taa āxıryačalik. TúrK dōwletinini ayside turyan milletlerin Xuday tawari kōte alsin eksik qilbasin. Birlık ittıpāq bersin dep namazda duđa qilmasin menim xakkim ... Bir iki tuwā qiliřqa qalyan duwa qilip oturamin. Xuday... šo bizge bilgen bařbaqaniwiz žumhurbařqaniwiz ...baqandaaribiz war. Xuday bařlardayi kem qilbasin eksik qilmasin. Birlık ittıpāliq bersin. Birinin qilyan iřini birige qarši kelbesin. Birini birı žaman kōrbōsūđ. Amma likin bu Túrkiyāde bolsun bařqa dawletler de bolsun yāni irahattiq. Mēynet miřaqqat yoq. Kečirimde kelip yasabiz bız. Bařqa sosyal yani qaminist bolyan dawletlerdayi qaministlikten dōnup, o dōnup qaptalislikke aylandi. Bizin aramizda dađa yaŋyi sosyalist bir qamanist partiyaları war. Olar oylomasin ki biz Túrkiyeni ya bařqani biz qomunis qilabiz. O tūgilgen o bitgen. O iř yoq. O xamoy. Onu qiliř mūmkun de deyil. Onu millet de qabul qilbayt, dōwlet de qabul qilbayt. Heč kimisi de yoq. Amma Alla barige bađliq birlik wersin. İttifāliyin birligine Allādan surap duwa qilbası lazim. Menim xaqqim šu onoj bařqa surowum bařqa qardašim sura. Menim bilgenim bolsa saŋa sōyleptiremin. Bilmegenim bolsa bilbedim diyen. Menim yašim toqsan qaysiya bolgon, deytiyan sōzüm biraz unutup qalip neme qilamin.